

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 7ης Αυγούστου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα – Οδηγία 2001/29/ΕΚ – Κοινωνία της πληροφορίας – Εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Παρουσίαση στο κοινό – Έννοια – Διάθεση μέσω ιστότοπου, χωρίς τη συναίνεση του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας χωρίς περιορισμούς και με την άδεια του εν λόγω κατόχου μέσω άλλου ιστότοπου – Νέο κοινό»

Στην υπόθεση C-161/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Μαρτίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Land Nordrhein-Westfalen

κατά

Dirk Renckhoff

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Ilešič (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, C. Toader, A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: R. Šeres, διοικητική υπάλληλος,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- το Land Nordrhein-Westfalen, εκπροσωπούμενο από τον M. Rügenapp, Rechtsanwalt,
- ο D. Renckhoff, εκπροσωπούμενος από τον S. Rengshausen, Rechtsanwalt,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Segoin,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον F. De Luca, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την J. Samnadda και τον T. Scharf,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 7ης Φεβρουαρίου 2018,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Απριλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Land Nordrhein-Westfalen (ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) και του Dirk Renckhoff, φωτογράφου, σχετικά με τη χρήση χωρίς άδεια, από μαθήτρια σχολείου που βρίσκεται στην περιφέρεια του εν λόγω ομόσπονδου κράτους, φωτογραφίας του D. Renckhoff η οποία ήταν ελεύθερα διαθέσιμη σε ιστότοπο, ως εικονογράφηση σε σχολική εργασία την οποία δημοσίευσε το σχολείο σε άλλον ιστότοπο.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 4, 9, 10, 23 και 31 της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:
 - «(3) Η προτεινόμενη εναρμόνιση θα συμβάλει στην υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς και βασίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου, ιδίως δε της ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης της διανοητικής ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της έκφρασης και του δημόσιου συμφέροντος.
 - (4) Η εναρμόνιση του νομικού πλαισίου περί δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, αυξάνοντας την ασφάλεια [...] δικαίου και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας, θα ενθαρρύνει τη διενέργεια σημαντικών επενδύσεων στη δημιουργικότητα και την καινοτομία, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής των δικτύων, και θα οδηγήσει με τη σειρά της στην ανάπτυξη και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, όσον αφορά τόσο τη διάθεση του περιεχομένου των έργων και την πληροφορική, όσο και γενικότερα ένα ευρύ φάσμα βιομηχανικών και πολιτιστικών κλάδων. Αυτό συμβάλει στη διατήρηση θέσεων απασχόλησης και στη δημιουργία νέων.
- [...]
- (9) Κάθε εναρμόνιση του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων πρέπει να βασίζεται σε υψηλό επίπεδο προστασίας, διότι τα εν λόγω δικαιώματα είναι ουσιώδη για την πνευματική δημιουργία. Η προστασία τους συμβάλλει στη διατήρηση και ανάπτυξη της δημιουργικότητας προς όφελος των δημιουργών, των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών, των καταναλωτών, του πολιτισμού, της βιομηχανίας και του κοινού γενικότερα. Η πνευματική ιδιοκτησία έχει αναγνωρισθεί ως αναπόσπαστο μέρος της ιδιοκτησίας.

(10) Για να συνεχίσουν τη δημιουργική και καλλιτεχνική τους εργασία, οι δημιουργοί ή οι ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες πρέπει να λαμβάνουν εύλογη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους, όπως και οι παραγωγοί για να μπορούν να χρηματοδοτούν αυτές τις δημιουργίες. Οι απαιτούμενες επενδύσεις για την παραγωγή προϊόντων, όπως τα φωνογραφήματα, οι ταινίες ή τα προϊόντα πολυμέσων, και υπηρεσιών όπως οι “υπ’ αίτησιν” υπηρεσίες, είναι σημαντικές. Χρειάζεται κατάλληλη έννομη προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η εύλογη αμοιβή και η ικανοποιητική απόδοση των σχετικών επενδύσεων.

[...]

(23) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εναρμονίσει περαιτέρω το δικαίωμα του δημιουργού να παρουσιάζει στο κοινό. Θα πρέπει να θεωρηθεί κατά ευρεία έννοια ότι καλύπτει κάθε παρουσίαση σε κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης. Το δικαίωμα αυτό θα πρέπει να καλύπτει κάθε σχετική μετάδοση ή αναμετάδοση ενός έργου στο κοινό με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής. Το δικαίωμα αυτό δεν θα πρέπει να καλύπτει άλλες πράξεις.

[...]

(31) Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων. [...]»

4 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29, με τίτλο «Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό», ορίζει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.

[...]

3. Τα δικαιώματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δεν αναλώνονται με οιαδήποτε πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό, με την έννοια του παρόντος άρθρου.»

5 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29, με τίτλο «Εξαιρέσεις και περιορισμοί», προβλέπει στην παράγραφο 3, στοιχείο α’:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) χρήση χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και εφόσον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

6 Ο D. Renckhoff, ενάγων ενώπιον του Landgericht Hamburg (περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου, Γερμανία), είναι φωτογράφος. Ο Stadt Waltrop (Δήμος του Waltrop, Γερμανία), ο οποίος αρχικώς ήταν εναγόμενος πρωτοδίκως, αλλά ο οποίος δεν είναι διάδικος στη διαφορά της κύριας δίκης, έχει υπό την ευθύνη του το Gesamtschule Waltrop (σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Waltrop,

στο εξής: σχολείο). Το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (Γερμανία), επίσης εναγόμενο πρωτοδίκως, είναι αρμόδιο για την εποπτεία του σχολείου και είναι ο εργοδότης των διδασκόντων του σχολείου αυτού.

- 7 Από τις 25 Μαρτίου 2009 ήταν δυνατή η πρόσβαση στον ιστότοπο του σχολείου σε εργασία την οποία συνέταξε μία μαθήτρια στο πλαίσιο γλωσσικού μαθήματος που διδάσκεται στο σχολείο αυτό, η οποία περιλάμβανε, ως εικονογράφηση, μια φωτογραφία του D. Renckhoff (στο εξής: φωτογραφία), την οποία η εν λόγω μαθήτρια είχε τηλεφορτώσει μέσω ιστότοπου για ταξίδια (στο εξής: ταξιδιωτικός ιστότοπος). Η φωτογραφία υπήρχε στον τελευταίο αυτό ιστότοπο χωρίς περιορισμούς που να εμποδίζουν την τηλεφόρτωση. Κάτω από τη φωτογραφία, η μαθήτρια ανέφερε τον εν λόγω ιστότοπο.
- 8 Ο D. Renckhoff ισχυρίζεται ότι δεν έδωσε δικαίωμα χρήσεως στους διαχειριστές του ταξιδιωτικού ιστότοπου και διατείνεται ότι η ανάρτηση των φωτογραφιών στον ιστότοπο του σχολείου προσβάλλει το δικαίωμα του δημιουργού. Ζήτησε από το αρμόδιο πρωτοβάθμιο δικαστήριο να απαγορευτεί στο ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, επ' απειλή επιβολής χρηματικής ποινής, να αναπαράγει ή να καθιστά δυνατή την αναπαραγωγή ή/και να διαθέτει ή να καθιστά δυνατή τη διάθεση στο κοινό της φωτογραφίας και, επικουρικώς, να παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να αναπαράγουν τη φωτογραφία με σκοπό την ανάρτησή της στο διαδίκτυο. Αξίωσε επίσης την καταβολή, εκ μέρους του εν λόγω ομόσπονδου κράτους, ποσού 400 ευρώ ως αποζημίωση.
- 9 Δεδομένου ότι η αγωγή του D. Renckhoff έγινε εν μέρει δεκτή, το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας υποχρεώθηκε να αποσύρει τη φωτογραφία από τον ιστότοπο του σχολείου και να καταβάλει ποσό των 300 ευρώ πλέον τόκων.
- 10 Αμφότεροι οι διάδικοι άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberlandesgericht Hamburg (εφετείου Αμβούργου, Γερμανία), το οποίο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η φωτογραφία προστατεύεται από το δικαίωμα του δημιουργού και ότι η διάθεσή της μέσω του ιστότοπου του σχολείου προσέβαλε τα δικαιώματα αναπαραγωγής και διαθέσεως στο κοινό, κάτοχος των οποίων είναι ο D. Renckhoff. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι ήταν αλυσιτελές το γεγονός ότι η φωτογραφία ήταν ήδη προσβάσιμη σε όλους χωρίς περιορισμούς στο διαδίκτυο πριν από τις επίδικες ενέργειες, δεδομένου ότι η αναπαραγωγή της φωτογραφίας στον διακομιστή και η μεταγενέστερη διάθεση στο κοινό μέσω του ιστότοπου του σχολείου είχαν ως αποτέλεσμα την «αποσύνδεση» με την αρχική δημοσίευση στον ταξιδιωτικό ιστότοπο.
- 11 Επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως (Revision), το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η έκβαση της αναιρέσεως εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29. Ειδικότερα, το δικαστήριο αυτό έχει αμφιβολίες ως προς την ικανοποίηση της απαιτήσεως που καθιερώθηκε στη νομολογία, κατά την οποία η παρουσίαση στο ενδιαφερόμενο κοινό πρέπει να έχει γίνει σε «νέο» κοινό.
- 12 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof (ομοσπονδιακό δικαστήριο, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνιστά η προσθήκη σε προσβάσιμο στο κοινό ιστότοπο έργου το οποίο διατίθεται ελευθέρως σε όλους τους χρήστες του διαδικτύου κατόπιν αδείας του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού μέσω άλλου ιστότοπου, διάθεση στο κοινό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 όταν το έργο αρχικώς αντιγράφεται σε διακομιστή (server) και από εκεί αναρτάται στον ως άνω πρώτο ιστότοπο;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 13 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η «παρουσίαση στο κοινό» κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι καλύπτει την ανάρτηση σε ιστότοπο φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας, χωρίς περιορισμούς και με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, σε άλλον ιστότοπο.
- 14 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι μια φωτογραφία μπορεί να προστατεύεται μέσω του δικαιώματος του δημιουργού υπό την προϋπόθεση, την οποία πρέπει να εξετάζει το εθνικό δικαστήριο σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ότι είναι αποτέλεσμα διανοητικής εργασίας του δημιουργού που αντανακλά την προσωπικότητά του και εκδηλώνεται με τις ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές του κατά την παραγωγή της φωτογραφίας αυτής (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, σκέψη 94).
- 15 Όσον αφορά το αν η ανάρτηση σε ιστότοπο φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας, χωρίς περιορισμούς και με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, σε άλλον ιστότοπο συνιστά «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, υπενθυμίζεται ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση των έργων στο κοινό.
- 16 Συνεπώς, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται εξαντλητικώς στο άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29, οποιαδήποτε χρήση έργου από τρίτο, χωρίς την προηγούμενη συναίνεση του δημιουργού του έργου, πρέπει να θεωρείται ως προσβολή των δικαιωμάτων του δημιουργού του έργου αυτού (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Soulier και Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, σκέψη 34 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 17 Δεδομένου ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 δεν διευκρινίζει την έννοια της «παρουσίαση[ς] στο κοινό», η σημασία και το περιεχόμενό της πρέπει να προσδιοριστούν βάσει των σκοπών που επιδιώκει η οδηγία αυτή και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η ερμηνευόμενη διάταξη (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 18 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις 4, 9 και 10, η οδηγία 2001/29 έχει ως βασικό σκοπό την καθιέρωση υψηλού επιπέδου προστασίας των δημιουργών, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν εύλογη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους, ιδίως σε περίπτωση παρουσιάσεώς τους στο κοινό. Επομένως, η έννοια της «παρουσίαση[ς] στο κοινό» πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, όπως αναφέρεται ρητώς στην αιτιολογική σκέψη 23 της οδηγίας αυτής (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 19 Όπως επανειλημμένως έχει κρίνει το Δικαστήριο, από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 προκύπτει ότι η έννοια της «παρουσίαση[ς] στο κοινό» απαρτίζεται από δύο σωρευτικά στοιχεία, ήτοι μια «πράξη παρουσίασης» έργου και την παρουσίαση του έργου αυτού σε «κοινό» (αποφάσεις της 16ης Μαρτίου 2017, AKM, C-138/16, EU:C:2017:218, σκέψη 22, και της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 24 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 20 Όσον αφορά το πρώτο από τα στοιχεία αυτά, δηλαδή την ύπαρξη «πράξης παρουσίασης», όπως προκύπτει από το άρθρο 3 παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, για να συντρέχει τέτοια πράξη αρκεί, μεταξύ άλλων, το έργο να τίθεται στη διάθεση του κοινού κατά τρόπο ώστε τα άτομα που αποτελούν το κοινό να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτό, χωρίς να έχει σημασία εάν κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής (αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψη 19, και της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 31 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 21 Εν προκειμένω, η ανάρτηση σε ιστότοπο φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας σε άλλον ιστότοπο, μετά την πρότερη αντιγραφή της σε ιδιωτικό διακομιστή (server), πρέπει να χαρακτηριστεί «διάθεση» και, ως εκ τούτου, ως «πράξη παρουσίασης» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29. Πράγματι, τέτοιου είδους ανάρτηση δίνει στους επισκέπτες του ιστότοπου στον οποίο πραγματοποιείται η ανάρτηση αυτή τη δυνατότητα προσβάσεως στην εν λόγω φωτογραφία μέσω του ιστότοπου αυτού.
- 22 Όσον αφορά το δεύτερο από τα προαναφερθέντα στοιχεία, ήτοι την παρουσίαση του προστατευόμενου έργου σε «κοινό», από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η έννοια του «κοινού» αναφέρεται σε έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών, ενώ εξάλλου προϋποθέτει και έναν αρκετά μεγάλο αριθμό ατόμων (αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψη 21, και της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 27 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 23 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι μια πράξη παρουσίασης, όπως η αναφερόμενη στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, αφορά το σύνολο των δυνητικών χρηστών του ιστότοπου στον οποίο πραγματοποιείται η ανάρτηση αυτή, ήτοι έναν απροσδιόριστο και αρκετά μεγάλο αριθμό αποδεκτών, και πρέπει να θεωρηθεί, υπό τις περιστάσεις αυτές, παρουσίαση σε «κοινό», κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας.
- 24 Εντούτοις, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, για να χαρακτηριστεί «παρουσίαση στο κοινό» πρέπει το προστατευόμενο έργο να παρουσιάζεται με ειδικό τεχνικό τρόπο, διαφορετικό από όσους έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι πρότινος ή, άλλως, σε «νέο κοινό», δηλαδή κοινό το οποίο δεν είχε ήδη ληφθεί υπόψη από τον κάτοχο του δικαιώματος του δημιουργού όταν επέτρεψε την αρχική παρουσίαση του έργου του στο κοινό (αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψη 24, της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, σκέψη 37, καθώς και της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 28).
- 25 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι τόσο η αρχική παρουσίαση του έργου σε ιστότοπο όσο και η μεταγενέστερη παρουσίαση του έργου αυτού σε άλλον ιστότοπο πραγματοποιήθηκαν με τον ίδιο τεχνικό τρόπο.
- 26 Ωστόσο, οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι ενδιαφερόμενοι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις δεν συμφωνούν σχετικά με το αν η φωτογραφία παρουσιάστηκε σε «νέο κοινό».
- 27 Συγκεκριμένα, το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, στηριζόμενοι, μεταξύ άλλων, στην απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ. (C-466/12, EU:C:2014:76), ότι δεν συντρέχει λόγος να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, της παρουσιάσεως έργου με την ανάρτησή του σε ιστότοπο και, αφετέρου, της παρουσιάσεως ενός τέτοιου έργου με την προσθήκη σε ιστότοπο ενός υπερσυνδέσμου που παραπέμπει σε άλλον ιστότοπο στον οποίο το έργο αυτό παρουσιάστηκε αρχικώς, χωρίς περιορισμούς και με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού. Επομένως, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, το έργο δεν παρουσιάστηκε σε νέο κοινό.
- 28 Αντιθέτως, ο D. Renckhoff και η Γαλλική Κυβέρνηση, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, καθώς και η Επιτροπή, στις γραπτές της παρατηρήσεις, υποστήριξαν, κατ' ουσίαν, ότι η νομολογία η οποία παρατίθεται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως δεν έχει εφαρμογή υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης. Ειδικότερα, η παρουσίαση ενός έργου, όχι μέσω υπερσυνδέσμου, αλλά μέσω νέας αναρτήσεώς του σε ιστότοπο διαφορετικό από εκείνον στον οποίο έχει ήδη παρουσιαστεί με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού πρέπει να χαρακτηριστεί «νέα παρουσίαση στο κοινό», λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι, μετά τη νέα αυτή διάθεση, ο εν λόγω κάτοχος δεν είναι πλέον σε θέση να ασκήσει την εξουσία του ελέγχου επί της αρχικής παρουσιάσεως του ως άνω έργου.

- 29 Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπει το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29, κάθε πράξη αναπαραγωγής ή παρουσιάσεως στο κοινό ενός έργου από τρίτον απαιτεί την προηγούμενη συναίνεση του δημιουργού του και ότι οι δημιουργοί έχουν, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, δικαίωμα προληπτικής παρεμβάσεως το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να παρεμβάλλονται μεταξύ των δυνητικών χρηστών του έργου τους και της παρουσιάσεως στο κοινό στην οποία οι χρήστες αυτοί προτίθενται να προβούν, τούτο δε προκειμένου να απαγορεύσουν την παρουσίαση (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 31ης Μαΐου 2016, *Reha Training*, C-117/15, EU:C:2016:379, σκέψη 30 της 16ης Νοεμβρίου 2016, *Soulier και Doke*, C-301/15, EU:C:2016:878, σκέψη 33, και της 14ης Ιουνίου 2017, *Stichting Brein*, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 20 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Ένα τέτοιο όμως δικαίωμα προληπτικής παρεμβάσεως θα έχανε κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα σε περίπτωση που κριθεί ότι δεν συνιστά παρουσίαση σε νέο κοινό η ανάρτηση σε ιστότοπο έργου προηγουμένως δημοσιευθέντος σε άλλον ιστότοπο με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού. Πράγματι, τέτοιου είδους ανάρτηση, σε ιστότοπο διαφορετικό από εκείνον στον οποίο πραγματοποιήθηκε η αρχική παρουσίαση, θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να καταστεί αδύνατη ή, τουλάχιστον, σημαντικά δυσχερέστερη η άσκηση από τον κάτοχο του έχοντος προληπτικό χαρακτήρα δικαιώματός του να απαιτήσει την παύση της παρουσιάσεως αυτής, ενδεχομένως, είτε αποσύροντας το έργο από τον εν λόγω ιστότοπο όπου αυτό παρουσιάστηκε με την άδειά του είτε ανακαλώντας την προηγουμένως χορηγηθείσα σε τρίτον άδεια.
- 31 Επομένως, προκύπτει ότι, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού αποφασίσει να μην παρουσιάζει το έργο του στον ιστότοπο στον οποίο είχε αρχικώς παρουσιαστεί με την άδειά του, το έργο παραμένει διαθέσιμο στον ιστότοπο στον οποίο πραγματοποιήθηκε η νέα ανάρτηση. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι ο δημιουργός ενός έργου πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτυγχάνει την παύση της ασκήσεως, από τρίτο, των δικαιωμάτων ψηφιακής εκμεταλλεύσεως που ο ίδιος κατέχει επί του έργου και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να του απαγορεύει οποιαδήποτε μελλοντική χρήση υπό τη μορφή αυτή, χωρίς να υποχρεούται να τηρήσει προηγούμενες διατυπώσεις (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, *Soulier και Doke*, C-301/15, EU:C:2016:878, σκέψη 51).
- 32 Δεύτερον, το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29 προβλέπει ρητώς ότι το δικαίωμα παρουσιάσεως στο κοινό κατά το άρθρο 3 παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής δεν αναλώνεται με πράξη παρουσιάσεως ή διαθέσεως στο κοινό, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.
- 33 Αν όμως θεωρηθεί ότι η ανάρτηση σε ιστότοπο έργου που έχει προηγουμένως παρουσιαστεί σε άλλον ιστότοπο με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού δεν συνιστά διάθεση του έργου αυτού σε νέο κοινό, τούτο θα ισοδυναμούσε με θέσπιση ενός κανόνα αναλώσεως του δικαιώματος παρουσιάσεως.
- 34 Ο κανόνας αυτός, πέραν του ότι προσκρούει στο γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29, θα στερούσε από τον δικαιούχο τη δυνατότητα να απαιτεί προσήκουσα αμοιβή για τη χρήση του έργου του, της οποίας υπόμνηση γίνεται στην αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας αυτής, ενώ, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, το ειδικό αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ιδίως να εξασφαλίσει στους δικαιούχους των σχετικών δικαιωμάτων την προστασία της δυνατότητας εμπορικής εκμεταλλεύσεως της θέσεως σε κυκλοφορία ή της διαθέσεως προστατευόμενων αντικειμένων, παραχωρώντας άδειες έναντι καταβολής εύλογης αμοιβής για κάθε χρήση των προστατευόμενων αντικειμένων (βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2011, *Football Association Premier League κ.λπ.*, C-403/08 και C-429/08, EU:C:2011:631, σκέψεις 107 και 108).
- 35 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, υπό το πρίσμα της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η ανάρτηση έργου προστατευόμενου με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σε ιστότοπο διαφορετικό από εκείνο στον οποίον

πραγματοποιήθηκε η αρχική παρουσίαση με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηριστεί διάθεση του έργου αυτού σε νέο κοινό. Συγκεκριμένα, υπό τις περιστάσεις αυτές, το κοινό που έλαβε υπόψη του ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού όταν επέτρεψε την παρουσίαση του έργου του μέσω του ιστότοπου στον οποίο δημοσιεύθηκε αρχικώς το έργο αυτό αποτελείται αποκλειστικώς από τους χρήστες του συγκεκριμένου ιστότοπου και όχι από τους χρήστες του ιστότοπου στον οποίο αναρτήθηκε μεταγενέστερα το έργο χωρίς την άδεια του εν λόγω κατόχου, ή από άλλους χρήστες του διαδικτύου.

- 36 Δεν ασκεί επιρροή στις αντικειμενικές εκτιμήσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 29 έως 35 της παρούσας αποφάσεως το γεγονός ότι, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού δεν περιόρισε τους τρόπους χρήσεως της φωτογραφίας από τους χρήστες του διαδικτύου. Πράγματι, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι η κτήση και η άσκηση του δικαιώματος που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 δεν υπόκειται σε καμία διατύπωση (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Soulier και Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, σκέψη 50).
- 37 Εξάλλου, το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ. (C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψεις 25 και 26), και τη διάταξη της 21ης Οκτωβρίου 2014, BestWater International (C-348/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2315, σκέψη 16), όσον αφορά τη διάθεση προστατευόμενων έργων μέσω υπερσυνδέσμου παραπέμποντος σε άλλον ιστότοπο στον οποίο πραγματοποιήθηκε η αρχική παρουσίαση, ότι το κοινό στο οποίο στόχευε η αρχική παρουσίαση ήταν το σύνολο των δυνητικών επισκεπτών του οικείου ιστότοπου διότι, με δεδομένο ότι η πρόσβαση στα έργα, στον εν λόγω ιστότοπο, δεν υπέκειτο σε κανένα περιοριστικό μέτρο, όλοι οι χρήστες του διαδικτύου μπορούσαν να έχουν πρόσβαση ελεύθερα. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάθεση των σχετικών έργων μέσω υπερσυνδέσμου, όπως η επίμαχη διάθεση στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι εν λόγω αποφάσεις, δεν καταλήγει σε παρουσίαση των εν λόγω έργων σε νέο κοινό.
- 38 Εντούτοις, δεν μπορεί να γίνει εφαρμογή της νομολογίας αυτής σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης.
- 39 Πράγματι, πρώτον, η νομολογία αυτή εκδόθηκε στο ειδικό πλαίσιο των υπερσυνδέσμων που παραπέμπουν, εντός του διαδικτύου, σε προστατευόμενα έργα, τα οποία έχουν προηγουμένως παρουσιαστεί με την άδεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού.
- 40 Σε αντίθεση όμως προς τους υπερσυνδέσμους οι οποίοι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, συμβάλλουν ιδίως στην ομαλή λειτουργία του διαδικτύου, καθιστώντας δυνατή τη διάδοση πληροφοριών στο δίκτυο αυτό που χαρακτηρίζεται από τη διαθεσιμότητα τεράστιων ποσοτήτων πληροφοριών (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, σκέψη 45), η χωρίς την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού ανάρτηση σε ιστότοπο ενός έργου που έχει προηγουμένως παρουσιαστεί σε άλλον ιστότοπο με τη συναίνεση του εν λόγω κατόχου δεν συμβάλλει, στον ίδιο βαθμό, στην υλοποίηση του σκοπού αυτού.
- 41 Επομένως, αν επιτραπεί τέτοιου είδους ανάρτηση, χωρίς ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού να μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 3 παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, παραβιάζεται η δέουσα ισορροπία, στην οποία αναφέρονται οι αιτιολογικές σκέψεις 3 και 31 της οδηγίας αυτής, η οποία πρέπει να διατηρηθεί στο ψηφιακό περιβάλλον μεταξύ, αφενός, του συμφέροντος των κατόχων δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων για την προστασία του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, που κατοχυρώνεται με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και, αφετέρου, της προστασίας των συμφερόντων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων, ειδικότερα δε της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης, που κατοχυρώνεται με το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, καθώς και του γενικού συμφέροντος.

- 42 Στο πλαίσιο αυτό, το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας εκθέτει ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, κατά τη στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων πρέπει να ληφθεί υπόψη το δικαίωμα στην εκπαίδευση, όπως ορίζεται στο άρθρο 14 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, η πράξη της εμπλεκόμενης μαθήτριας εμπίπτει στην άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, δεδομένου ότι η φωτογραφία έχει τεθεί ως εικονογράφηση στην πρώτη σελίδα της εργασίας της στο πλαίσιο γλωσσικού μαθήματος. Ωστόσο, συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι οι εκτιμήσεις που εκτίθενται στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, σχετικά με την έννοια του «νέου κοινού», δεν βασίζονται στον εκπαιδευτικό ή μη εκπαιδευτικό χαρακτήρα της εικονογραφήσεως, από τη μαθήτρια, της σχολικής της εργασίας, αλλά στο γεγονός ότι η ανάρτηση του εν λόγω έργου στον ιστότοπο του σχολείου την κατέστησε προσιτή στο σύνολο των επισκεπτών του ιστότοπου αυτού.
- 43 Κατά τα λοιπά, υπενθυμίζεται ότι, όσον αφορά την εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ του δικαιώματος στην εκπαίδευση και της προστασίας του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε, στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, ευχέρεια των κρατών μελών να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας αυτής εφόσον πρόκειται για χρήση αποκλειστικώς χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, στον βαθμό που δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό.
- 44 Δεύτερον, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως, τα δικαιώματα που εξασφαλίζει στους δημιουργούς το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχουν προληπτικό χαρακτήρα. Όσον αφορά, όμως, την πράξη παρουσιάσεως την οποία συνιστά η προσθήκη σε ιστότοπο ενός υπερσυνδέσμου ο οποίος παραπέμπει σε έργο που έχει προηγουμένως παρουσιαστεί με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, διαφυλάσσεται η προληπτική φύση των δικαιωμάτων του κατόχου, εφόσον ο δημιουργός έχει την ευχέρεια, σε περίπτωση που δεν επιθυμεί πλέον να παρουσιάζει το έργο του στον οικείο ιστότοπο, να αποσύρει το έργο από τον ιστότοπο στον οποίο είχε αρχικώς παρουσιαστεί, καθιστώντας ανενεργό κάθε υπερσύνδεσμο παραπέμποντα σε αυτόν. Αντιθέτως, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η ανάρτηση σε άλλον ιστότοπο ενός έργου συνεπάγεται νέα παρουσίαση, ανεξάρτητη από την αρχικώς επιτραπέισα παρουσίαση. Ως συνέπεια της εν λόγω αναρτήσεως, το έργο αυτό μπορεί να παραμείνει διαθέσιμο στον τελευταίο αυτό ιστότοπο, ανεξαρτήτως της συναινέσεως του δημιουργού και παρά οποιαδήποτε ενέργεια με την οποία ο δικαιούχος αποφασίσει να μην παρουσιάζει πλέον το έργο του στον ιστότοπο στον οποίο το έργο αυτό είχε αρχικώς παρουσιαστεί με την άδειά του.
- 45 Τέλος, τρίτον, στην απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ. (C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψεις 27 και 28), το Δικαστήριο, για να κρίνει ότι η επίμαχη παρουσίαση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή δεν είχε γίνει σε νέο κοινό, τόνισε τη μη παρέμβαση του διαχειριστή του ιστότοπου στον οποίο είχε τοποθετηθεί ο υπερσύνδεσμος που καθιστούσε δυνατή την πρόσβαση στα σχετικά έργα στον ιστότοπο στον οποίο είχαν αρχικώς παρουσιαστεί με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού.
- 46 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η χρήστης του επίμαχου έργου της κύριας δίκης προέβη σε αναπαραγωγή του έργου αυτού σε ιδιωτικό διακομιστή, ακολουθούμενη από ανάρτηση σε ιστότοπο διαφορετικό από εκείνον στον οποίο είχε γίνει η αρχική παρουσίαση. Με τον τρόπο αυτό, η εν λόγω χρήστης διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην παρουσίαση του έργου αυτού σε κοινό το οποίο δεν είχε ληφθεί υπόψη από τον δημιουργό όταν αυτός έδωσε άδεια για την αρχική παρουσίαση.
- 47 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο υποβληθέν ερώτημα είναι ότι ο όρος «πρόσβαση στο κοινό», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, έχει την έννοια ότι καλύπτει την ανάρτηση σε ιστότοπο φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας σε άλλον ιστότοπο χωρίς περιορισμούς εμποδίζοντας την τηλεφόρτωσή της και με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Ο όρος «παρουσίαση στο κοινό», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι καλύπτει την ανάρτηση σε ιστότοπο φωτογραφίας προηγουμένως δημοσιευθείσας σε άλλον ιστότοπο χωρίς περιορισμούς εμποδίζοντας την τηλεφόρτωσή της και με την άδεια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού.

(υπογραφές)